

Reivindiquen la identitat cultural de la societat indígena de la Patagònia

04/2010 - Art i Història.

Investigadors argentins i espanyols han demostrat que les societats indígenes de la Patagònia, el territori més austral del planeta habitat per humans durant els últims 13.000 anys, no eren estàtiques i marginals com va arribar a assegurar-se, sinó que posseïen nivells molt desenvolupats d'organització social. L'últim treball d'aquest equip, publicat en la revista *Arctic Anthropology*, acaba amb falsos mites i suposa un reconeixement històric.

Dona tehuelte a principis del segle XX. Imatge cedida pels investigadors.

"La Patagònia era un desert?" A partir d'aquesta pregunta, l'equip d'investigació argentí-espanyol ha analitzat la formació de l'etnicitat a la Patagònia, una de les últimes regions del globus en ser ocupades per l'ésser humà fa 13.000 anys aproximadament, segons les últimes datacions radiocarbòniques de jaciments arqueològics de la zona. El treball, publicat a la revista *Arctic Anthropology*, trenca amb la concepció tradicionalment difosa sobre aquestes societats.

"Vam començar la nostra anàlisi a partir de la situació actual de la societat indígena, una situació de pèrdua d'identitat cultural amb molta barreja de poblacions a causa de múltiples moviments migratoris i a les pressions de la vida urbana", explica Juan A. Barceló, autor principal de l'estudi, arqueòleg i investigador de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB). Fins al moment, la documentació defensava la idea que la regió va ser ocupada per primitius caçadors-recol·lectors que es van anar "morint" i va desaparèixer deixant un "desert". No obstant això, malgrat que avui dis subsisteixen com a poblacions marginals, aquest estudi constata que la població indígena té la seva pròpia història.

A partir de documentació etnogràfica, de les històries de vida d'ancians que en la seva infància van viure com caçadors-recol·lectors mòbils, i fonts d'informació de viatgers i naturalistes del S. XIX, els científics socials van analitzar amb programes informàtics creats per a l'estudi les dinàmiques de les poblacions indígenes. "Més enllà dels llocs comuns, vam integrar dades arqueològiques, antropològiques, etno-històriques per posar de manifest la profunda complexitat social i d'estratègies econòmiques, socials i reproductives d'unes comunitats humanes aparentment més simples", afirma l'investigador.

Abans de la colonització europea, la població indígena tenia nivells molt evolucionats de jerarquització social. "Contaven amb formes de cabdills relativament evolucionades, transmissió via parentiu de la preeminència social i concentració de riquesa, sobretot acumulant milers de caps de bestiar boví o equí", declara Barceló. L'equip d'experts explica com les societats

indígenes van poder conformar complexes organitzacions socials i polítiques capaces de mobilitzar a milers de guerrers. "Quan lluiten contra la pressió de les societats industrials són capaces de cridar a files a bandes militars de més de mil guerrers, reunint forces procedents de territoris distants i amb diferents llengües i identitat", assegura l'expert. Segons Barceló, aquesta enorme capacitat de mobilització va tenir a ratlla durant gairebé 100 anys la pressió cada vegada major de la societat industrial, "fins que aquesta utilitza canons, fusells i sabres i arribar a exterminar determinats grups ètnics".

De forma errònia s'havia considerat que aquestes poblacions indígenes eren marginals, i parlaven el mateix idioma. No obstant això, existeixen estudis històrics de les llengües australs que distingeixen entre més de 30 idiomes i dialectes diferents, amb diferents graus de la relació entre ells. "La complexitat lingüística va ser probablement molt més gran abans del contacte europeu, degut al fet que una característica important de la colonització va ser la tendència cap a l'homogeneïtat lingüística", confirma l'estudi.

Així mateix, els investigadors van descobrir que eren societats "extraordinàriament dinàmiques" que ajustaven les seves característiques internes en funció dels canvis. "No eren societats adaptades d'una manera passiva al terreny i als seus recursos sinó que ells mateixos construïen la seva pròpia trajectòria històrica a partir de la presa constant de decisions socials", assevera Barceló. "Els destinataris d'aquesta investigació són, a més de la comunitat acadèmica i el públic en general, les societats indígenes a les quals tradicionalment se'ls ha negat el seu passat", conclou l'expert.

Font: SINC

Juan Antonio Barceló Álvarez

Departament de Prehistòria

"Where Does the South Begin? Social Variability at the Southern Top of the World". Juan A. Barceló, M^a. Florencia del Castillo, Laura Marni, Eduardo Moreno, Blanca Videla. *Arctic Anthropology* 46 (1-2): 50-71, 2009.